

Barcelona, 3 de novembre de 2010

ACTE DE PRESENTACIÓ DE LA FUNDACIÓ IDEAS A BARCELONA

En primer lloc vull agrair la Fundació Rafael Campalans per l'organització d'aquest acte de presentació a Barcelona de la Fundació Ideas.

Y quiero agradecer a Jesús Caldera, vicepresidente de la Fundación Ideas que haya aceptado nuestra invitación para presentar una iniciativa de gran importancia estratégica para los socialistas y para la izquierda en general.

Sin pensamiento no hay acción racional, sin debate no hay alternativas. Y por eso la creación de IDEAS era imprescindible para el socialismo y la izquierda española. Es un laboratorio de ideas, un *think tank*, en expresión que ya hemos adoptado de forma habitual.

La elección de Jesús Caldera por parte de José Luis Rodríguez Zapatero para impulsar la Fundación Ideas me pareció especialmente acertada. Particularmente no creo en los debates estrictamente académicos. Jesús, parlamentario y ministro, sabe que pensamiento, experiencia, compromiso y acción deben ir de la mano. Que no sólo vale una idea por ser buena sino que también debe ser factible, contrastable con la realidad a través de la práctica. Gracias Jesús por el formidable impulso que estás dando a la Fundación Ideas, por la colaboración que estás favoreciendo entre todas las fundaciones del espacio socialista y progresista, español, europeo y mundial y por haber conseguido asociar a la labor de la Fundación Ideas a gente de tanto prestigio como Krugman, Stiglitz, Sachs, Sapin o Rifkin.

M'han demanat una reflexió sobre la difícil situació a la que ens enfrontem les esquerres. I és el que intentaré fer tot seguit.

No és cap notícia que ens trobem davant una crisi múltiple:

- Una crisi econòmica, profunda, global, sistèmica que, a més, amenaça el model social europeu.
- Una crisi de la política, motivada per la percepció de la incapacitat de la política per resoldre els problemes globals. Una crisi que es veu agreujada també per una percepció de desconfiança, descrèdit o llunyania de la política amb respecte de la ciutadania i per casos concrets d'abús de poder i de corrupció.
- Una crisi europea, amb una Unió Europea desorientada, mancada de lideratge i de projecte, incapaç de dotar-se d'una Constitució, i indecisa en el moment de donar el salt cap als Estats Units d'Europa.
- Una crisi de les institucions internacionals que es posa especialment de manifest en la feble resposta del G-20 davant la necessitat de procedir a una nova regulació dels mercats financers a nivell global.
- Podríem afegir-hi la crisi climàtica, la crisi alimentària, la crisi energètica i la crisi humanitària que afecta a centenars de milions de persones.
- Una crisi també cultural i de valors, avui greument qüestionats, com el de la solidaritat, negada per una tendència creixent cap a l'individualisme, o fins i tot la crisi de la pròpia idea de progrés.

I aquesta situació genera una incertesa molt difícil de gestionar políticament. I és que feia molt de temps que no ens trobàvem amb pares preocupats perquè pensen que els

seus fills ho tindran pitjor que ells, quan fins ara els pares estaven sempre convençuts que els seus fills viurien millor.

I davant d'aquesta crisi múltiple de la que parlava, vivim una situació paradoxal. Per una banda, la crisi ha demostrat la necessitat d'intervenció governamental en l'activitat econòmica, fet que ha donat la raó als postulats de l'esquerra tradicional que, almenys des de l'època de Jacques Delors, reivindicaven mesures de control i regulació dels mercats, una major governança econòmica europea, més Europa Social, i defensava polítiques redistributives i d'inclusió social. Però per altra banda, la ciutadania no ha confiat en les esquerres i ha tendit al conservadorisme davant la por a que el futur porti més riscos que oportunitats (pessimisme i nostàlgia del passat), o a cercar solucions de tipus individualista. Per tant, la crisi s'ha correspost amb una notable davallada dels partits socialistes i socialdemòcrates europeus, tot i haver fet més esforços que ningú per millorar les condicions de vida dels que pitjor ho passen, i per articular canals de proximitat amb la ciutadania.

Tanmateix, la davallada socialdemòcrata a Europa ve de més antic. Fins no fa gaire, es podia afirmar que el pensament socialdemòcrata havia quedat arraconat com una "ideologia" passada de moda a causa de l'hegemonia del neoliberalisme: les idees sobre les quals havíem dibuixat la societat i l'economia que desitjàvem, durant les últimes dècades, havien perdut capacitat de convenciment i de mobilització. Fins i tot molts socialistes havien renunciat a defensar les nostres idees en públic per por de ser titllats d'antics. Potser alguns havien oblidat fins i tot que eren socialistes precisament perquè creien que un capitalisme desregulat generava injustícies, desigualtats, pobresa i també unes contradiccions internes que tard o d'hora posarien en risc el propi sistema.

Avui dia, però, les nostres idees tampoc apareixen com a vàlides per a molts, no ja per obsoletes, sinó perquè no han estat capaces d'aturar o pal·liar les múltiples crisis que abans comentava. Possiblement, molts ciutadans i ciutadanes considerin que la socialdemocràcia forma part de la "modernització", que està erosionant les antigues comoditats i seguretats i, molts dels que s'han tornat pessimistes respecte al futur, provenen de segments de la societat que tradicionalment havien donat suport a la socialdemocràcia.

Una part significativa de l'electorat procedent dels estrats socials menys afavorits que tradicionalment donava suport a l'esquerra se n'ha apartat perquè ha experimentat el deteriorament socioeconòmic sense que els socialdemòcrates hàgim estat capaços de fer-hi gran cosa. Així, en general, a nivell europeu, el vot de la classe treballadora tradicional i de les classes populars ha caigut significativament, en sentir-se decebuts per una política que semblava estar centrada en la defensa dels seus interessos.

També estem patint la desafecció de part de les classes mitges amb respecte dels projectes progressistes perquè quan ens senten parlar de justícia social pensen que parlem de serveis que no utilitzen i que no pensem en ells per finançar-los.

I per combatre tot això, l'esquerra ha de ser més valenta, més clara, explicar que una societat "esquinçada" esdevé un perill per a tothom. I ha de saber explicar no només els valors que li donen sentit, no només l'objectiu, sinó també el camí i les dificultats. L'esquerra ha d'aconseguir que les seves propostes siguin centrals, fer que la seva explicació del que està passant sigui compartida per la majoria. En temps d'incertesa, de canvis socials i econòmics importants, la gent vol perspectiva, vol orientació, vol explicació. Vol lideratge... En parlaré més endavant.

En aquests moments, podem dir que el món està sortint lentament de la recessió. Però ho està fent de manera desigual.

Centrant-nos en el cas d'Espanya i Catalunya, ens els darrers anys hem registrat un seguit de problemes coneguts per tothom: la crisi del sector immobiliari, que ha generat efectes molt importants a diversos nivells (financer, laboral, etc.); l'acumulació de deute públic i privat; la caiguda conseqüent de la riquesa; la frenada demogràfica; l'enduriment de les condicions de competència internacional; i un atur estructural que, fins i tot en època de creixement econòmic, ja era elevat....

Tenint en compte que en el marc de la Unió Econòmica i Monetària Europea, ja no es pot devaluar la moneda, i que l'única manera que tenim de recuperar competitivitat és millorant la productivitat, sembla evident la necessitat d'emprendre reformes estructurals, de fons, que actuïn sobre l'educació, la innovació i la recerca, les universitats, les infraestructures, l'energia i internacionalització de la nostra economia, entre d'altres, per millorar precisament aquesta competitivitat.

De fet, Catalunya, i també Espanya, hem superat amb èxit en els darrers 50 anys un seguit de transformacions en moments internacionals també complicats que dificultaven els ajustos, com els xocs energètics en el context de transició política, l'accés a la Unió Europea i el desmantellament aranzelari, l'entrada a l'euro, etc. Per tant, hem de reivindicar aquesta capacitat històrica d'adaptació del país per encarar amb més força les actuals circumstàncies.

Per tant, per sortir de la recessió i a la vegada recuperar competitivitat, o el que és el mateix, perquè la crisi no es converteixi en decadència, sinó en oportunitat de millora, els socialistes hem de reivindicar el reformisme. I en aquest sentit, l'esquerra està més ben situada que cap altra força política abandonar aquests canvis necessaris pel progrés general. Sense reformes no tenim futur. Sense reformes no assegurarem la pervivència del nostre model social.

De fet, una societat en canvi permanent requereix una actitud oberta, dinàmica; una política sense por als canvis, innovadora i transformadora tant de plantejaments que han quedat obsolets per l'èxit d'accions polítiques realitzades que han satisfet unes necessitats o perquè han sorgit unes noves realitats, com d'organitzacions capaces de regenerar la política i refer la confiança ciutadana.

Perquè entre inèrcia i canvi, ha de guanyar el canvi. Cal que l'esquerra combati la "gran mentida" de la dreta: que "tot tornarà a ser com abans". Això no és possible, i cal que l'esquerra ho expliqui, cal que sigui capaç de desmuntar aquesta gran fal·làcia sobre la qual es basa la ideologia de dretes. Cal combatre la utilització política de la nostàlgia i de la pròpia crisi. Com assenyava encertadament Tony Judt en el seu darrer llibre, la dreta utilitza la crisi com a excusa per desplegar acarnissadament les seves prioritats: menys Estat, menys protecció social, menys solidaritat.

Ara, per tant, és el moment de reforçar i intensificar la política de reformes estructurals. I per això cal un lideratge capaç de dir als ciutadans que la situació és difícil, de demanar sacrificis compartits, però capaç també de generar confiança en què els esforços valdran la pena i que ens en sortirem.

Cal desenvolupar la capacitat de construir una majoria darrera d'uns objectius, de manera que es puguin vèncer les resistències dels sectors, minoritaris, que sempre s'oposen als canvis en base als interessos creats. És a dir, un pacte social i polític per encarar adequadament el futur i evitar l'estancament. No obstant, no es pot permetre

que grups minoritaris s'imposin als interessos de la majoria i siguin els que marquin el ritme de la dinàmica social.

A més de buscar complicitats i equilibris, aquest lideratge ha de ser capaç de proposar la millor manera per endegar les reformes, amb el menor cost per tothom, i especialment pels sectors més vulnerables. Això implica una tria... una opció política. I en aquest punt, m'agradaria fer una comparativa. El govern socialista espanyol, fa uns mesos, va aplicar una retallada molt important per reduir el dèficit públic i recuperar la confiança dels mercats... A banda d'eliminar el xec nadó i la desgravació lineal de 400€ en l'impost sobre la renda (mesures, per cert, allunyades de l'ortodòxia socialmenòcrata); va retallar el sous dels funcionaris amb caràcter progressiu per atenuar els efectes als sous més baixos; va rebaixar les retribucions governamentals; va reduir la despesa farmacèutica amb la distribució de medicaments monodosi per optimitzar la despesa sanitària; va congelar les pensions, exceptuant les mínimes i les no contributives; va eliminar la retroactivitat de les prestacions per dependència; i va reduir la inversió pública i l'Ajuda Oficial al Desenvolupament. Aquesta retallada que, en efecte, exigeix sacrificis, i que podria veure's per molts ciutadans i ciutadanes com a retrògrada, ha mantingut malgrat tot la protecció dels sectors més vulnerables com ho demostra, per exemple, el fet que més del 80% dels aturats tenen cobertura social. I això explica, entre d'altres coses, la diferència de la contestació social als governs entre França i Espanya.

Res a veure amb la retallada socialment regressiva que aplicarà el Regne Unit. Així, la coalició liberal i conservadora britànica, sense dir-ho en el programa electoral, ha anunciat l'ajustament pressupostari més dràstic d'un país de la Unió Europea i de la història del Regne Unit des de la postguerra. Aquesta reforma preveu una pèrdua de mig milió de llocs de treball públics; una limitació de les ajudes per fills universitaris que pretenen incentivar la continuació dels estudis, i que afectarà a 1.2 milions de famílies; una multiplicació de les taxes universitàries; una reducció de la despesa del sistema de seguretat social de 37.000 milions; un endarreriment de l'edat de jubilació als 66 anys a partir de 2020; i una reducció del pressupost dels departaments de cultura, mitjans i transports en un 41%, i de la partida destinada als governs locals, d'un 7.1%. És el mirall en el que s'inspiren Mariano Rajoy i Artur Mas. I no se n'amaguen.

Per tant, hi ha una clara diferència de polítiques de dretes i d'esquerres.

En definitiva, i recuperant el fil, les qüestions fonamentals són: com es pot mantenir l'equitat en una societat global i diversa? Com pot la política d'esquerres continuar sent una força de canvi, alhora que un aixopluc de confiança i protecció social per a l'electorat indecís?

Per les forces progressistes, és vital tornar a connectar amb la base tradicional, però també establir nous vincles amb les noves generacions, resolent les tensions entre aquells que veuen la globalització com una oportunitat, i els que la temen i es resisteixen al progrés, essent conscients que no és fàcil construir identitats i lleialtats fixes en un món tan canviant.

És per tot això que estic convençut que les propostes que fem han d'inspirar-se clarament en els valors que compartim per tal de ser identificades com a propostes socialistes o socialdemòcrates, de cap manera identificades amb un *statu quo* generador d'injustícies o amb un model del qual només obtenen beneficis uns quants, o amb un política que separa de forma radical uns actors polítics professionals d'una ciutadania reduïda al paper de simple espectadora.

A diferència d'altres corrents d'esquerres, el socialisme democràtic ha sabut copsar els canvis econòmics, socials i culturals. I és imprescindible que segueixi essent capaç de fer-ho, retrobant el gust per l'anàlisi i el debat, conscient que els ideals que heretem del segle XIX no poden ser presoners de plantejaments del segle XX. El socialisme democràtic té la obligació de superar un cert estat de perplexitat i d'inseguretat, de pensar i assimilar els canvis que ens trasbalsen, de no resignar-se a donar cap batalla per perduda, i ha de revitalitzar els valors que ens identifiquen, innovar radicalment les seves propostes i les formes d'organització i actuació. Perquè el socialisme democràtic i reformista té unes arrels ideològiques profundes que poden seguir il·luminant el futur dels que defensem la justícia social, la igualtat d'oportunitats, la defensa de la igual dignitat de totes les persones i el reconeixement de la igualtat de drets. Com deia Norberto Bobbio, l'estel polar de l'esquerra segueix essent la igualtat.

Per fer-ho, cal interioritzar de forma definitiva tres reptes:

- la globalització com a fenomen irreversible, com a oportunitat i com a marc, constatant que els nostres valors i les nostres polítiques no poden prevaldre en el marc estricte de les fronteres nacionals;
- la societat del coneixement com a nou estadi del progrés econòmic, i també com a marc en què garantir el dinamisme i l'equitat de les nostres societats;
- la immigració com a fenomen derivat de les desigualtats territorials i necessari per assegurar el progrés econòmic, com a fenomen social que afegeix complexitat a la convivència en llibertat, com a repte tant pels nousvinguts com per les societats d'acollida, i com a factor que requereix l'adaptació de les polítiques socials per evitar tensions entre les necessitats existents i les noves.

Cal assenyalar línies d'actuació prioritària, quatre en la meua opinió:

- La reivindicació de la política democràtica, dels projectes col·lectius, de la primacia de la llei i del respecte a les institucions.
- La necessitat d'assegurar unitat civil i cohesió social, la consciència de comunitat (tot el contrari del "There's no such thing as society" thatcherià).
- Reivindicar l'Europa Federal capaç de defensar el model social europeu.
- Impulsar la nova regulació dels mercats globals per assegurar que l'economia està al servei de les persones i de les societats (una economia de mercat no ha d'implicar necessàriament una societat de mercat).

I, *last but not least*, atacar frontalment la carència més gran i més urgent, la necessitat de renovar els nostres plantejaments en matèria de política econòmica.

El nostre projecte ja no es pot basar en la redistribució a gran escala des de les "classes benestants" als "perdedors" de les grans transformacions econòmiques. La tasca consisteix més aviat a incorporar aquests sectors en unes condicions més favorables a una economia en creixement. La inclusió social ha d'anar vinculada a una política de modernització, competitivitat i creixement econòmics, en la qual el capital humà, la formació i la recerca, el desenvolupament i la innovació tenen un paper central.

Avançar cap a un nou paradigma de política econòmica implica també un nou conjunt de regulacions i incentius a la inversió, la producció i la despesa que contribueixin més a augmentar la prosperitat sostinguda per a tothom. A hores d'ara la renovació ecològica dels patrons de producció (i de consum) és inevitable, i això ha de donar un enorme impuls al creixement econòmic. Maximitzar la prosperitat ha de satisfer els criteris de la sostenibilitat ecològica i social.

Calen ajustaments i reformes per recuperar competitivitat i garantir que tot el que hem aconseguit ho podem mantenir i consolidar en el futur. Ara és l'hora de la política, i política vol dir lideratge per fer unes majories i vèncer resistències; vol dir projecte, establir pactes i arribar a consensos.

Dins d'Europa, Catalunya té totes les condicions per liderar la sortida de la crisi d'Espanya: perquè té una base industrial sòlida, un mercat de treball baix en temporalitat amb respecte de la resta de l'Estat, i perquè ha sabut traduir la crisi en una oportunitat de racionalització i de millora de la productivitat.

En definitiva, els socialistes som conscients de la necessitat d'explicar amb fets i paraules les nostres accions amb responsabilitat, coratge i "realisme", però sense oblidar els principis que ens caracteritzen ni les legítimes pors i incomprensions de gran part de la ciutadania, a la que hem d'escoltar per interpretar adequadament els seus anhels i definir de forma col·lectiva un projecte majoritari, reformista i transformador, que ens vagi apropant a la societat lliure, pròspera i justa a la que aspirem.